

безпосереднього впливу на критичні параметри системи, запобігаючи при цьому виникненню нових загроз.

За допомогою системного підходу показано, що на практиці для системи забезпечення національної безпеки важливу роль відіграють не самі індикатори, а їх граничні значення.

Як відзначено у монографії, існують різноманітні підходи до прикладного математичного моделювання у сфері національної безпеки, однак при їх виборі необхідно враховувати, що якість визначення граничних значень індикаторів складних систем безпеки залежить передусім від структурної упорядкованості їх елементів і взаємозв'язків між ними.

У *четвертому розділі* проаналізовані й систематизовані математичні методи визначення граничних значень індикаторів національної безпеки, що відповідають різним ситуаціям їх застосування (джерела інформації, розмір вибірки тощо). Розглянуті чотири групи математичних методів: евристичні, стохастичні, аналітичні та нелінійної динаміки. При цьому точність розрахованих граничних значень індикаторів національної безпеки зростає після чергового застосування кожного з перерахованих методів.

Насамкінець автор монографії робить висновок, що наукові знання про граничні значення індикаторів національної безпеки можна розглядати як сукупність теоретичних моделей, методологічних принципів і процедур дослідження, зорієнтованих на досягнення реального практичного ефекту. При цьому необхідно пам'ятати, що прикладні дослідження значно частіше, ніж фундаментальні, ініціюються і здійснюються в інтересах конкретного замовника, що накладає відбиток на їх результати.

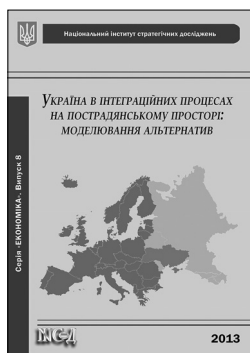
Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив : аналіт. доп. / І. В. Клименко, Ю. М. Харазішвілі, О. М. Шаров, І. В. Ус ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2013. – 104 с.

Завдання створення умов для сталого економічного розвитку потребує адекватної зовнішньоекономічної стратегії, що давала би відповіді на питання, пов'язані з виробленням відповідного позиціонування держави у міжнародному поділі праці. Зокрема, великої ваги набуває визначення того, які вигоди матиме та з якими ризиками зустрінеться Україна, реалізувавши альтернативні сценарії взаємодії з Митним союзом.

У роботі проаналізовано альтернативні сценарії участі України в інтеграційних процесах на пострадянському просторі. Зокрема, розглянуто три сценарії економічного розвитку України, що передбачають: 1) поступову, «м'яку інтеграцію» із МС; 2) швидкий вступ, або «жорстку інтеграцію» та 3) збереження *status quo* у стосунках із МС із розширенням співробітництва з використанням формату ЗВТ та секторальною кооперацією.

Запропонований авторами підхід базується переважно на припущеннях, що враховують зміни у тарифному регулюванні та в динаміці інвестиційної активності; енергетичний чинник враховано лише опосередковано. Загалом моделювання кількісних характеристик можливої інтеграції України до МС здійснювалося з урахуванням досвіду існування та аналізу динаміки розвитку країн МС до та після його заснування, аналізу результатів кількісних оцінок змін умов торгівлі та їхнього впливу на окремих членів інтеграційного блоку.

Також у роботі був проаналізований досвід прогнозування результатів вступу України до СОТ і реальних показників експортно-імпоротної діяльності протягом наступних трьох років.

Зовнішня торгівля країн – членів МС порівняно з динамікою світової торгівлі та масштабами зростання економіки лише частково підтверджує позитивний ефект від створення інтеграційного об'єднання. Загалом обсяг торгівлі країн МС із третіми країнами майже в 14 разів переважає обсяг взаємної торгівлі в МС. Звідси можна зробити висновок: торгівля із країнами – не членами Митного союзу залишається ключовим чинником розвитку економіки країн МС. Отже, приєднання України до МС не матиме суттєвого значення для реалізації тенденції створення торгівлі.

Короткий термін існування МС ще не дає достатніх підстав для однозначних оцінок позитивного чи негативного ефекту інтеграції в його межах за участю Білорусі, Казахстану та Росії. Відсутність помітних ефектів від реінтеграції для взаємної торгівлі, можливо, вказує на помилковість припущень російських фахівців щодо високого потенціалу зростання у країнах-учасниках внаслідок створення нового інтеграційного блоку.

За сценарієм «*м'якої інтеграції*» вступ до МС України відбуватиметься переважно за умови отримання доступу до порівняно дешевого енергетичного ресурсу, за яким Україна не скористається перевагами, доступними для країн із ринковим ціноутворенням на енергоресурси. Проте автори прогнозують підвищення рівня залежності від РФ як джерела енергії, пригнічення стимулів до розвитку вітчизняного видобутку енергоносіїв та інвестування в енергозберігаючі технології, гальмування розвитку галузі поновлюваних джерел енергії через їхню порівняно нижчу цінову конкурентоспроможність на початкових етапах експлуатації відповідного обладнання.

За сценарієм «*жорсткої інтеграції*» можна прогнозувати зростання імпорту енергоносіїв внаслідок відчутного зниження їхньої вартості й відповідного зростання попиту, що відбуватиметься на тлі пригнічення та спаду внутрішнього виробництва енергоносіїв. Така ситуація створить умови демотивації технологічного переоснащення базових галузей економіки. Негативними наслідками цього буде розширення тіньового сектору економіки та зростання корупції, консервування структурних диспропорцій, підвищення залежності національних виробників від російського бізнесу, що в довгостроковому періоді трансформуватиметься у зміну власників українських активів.

За результатами моделювання та інтегрального оцінювання сценаріїв взаємодії України з МС найбільш прийнятним сценарієм для України є сценарій «Україна поза МС: *status quo* +», згідно з яким інтегральний індекс є найвищим майже в усіх прогнозних періодах. За цим сценарієм Україна зберігає переваги відкритої до співпраці з основними партнерами країни, а також отримує вигоди від зміцнення економічного суверенітету, що ґрунтується на стратегії розвитку диверсифікованої, енергоефективної економіки. Торговельно-економічні стосунки з країнами МС не зазнають суттєвих змін, якщо Україна збереже чинний статус партнера по ЗВТ СНД і багаторічний досвід співпраці з РФ, Білоруссю та Казахстаном. Разом з тим певний негативний ефект може виникнути внаслідок тенденцій відхилення торгівлі, що незначно проявилися в перші два роки діяльності МС. Дотримання Україною правил і процедур СОТ спричинятиме позитивний вплив на загальні показники зовнішньоекономічної співпраці України з країнами-партнерами. Позитивними чинниками у стосунках із країнами МС автори вважають ратифікацію Україною угоди про ЗВТ СНД, а також вступ РФ до СОТ. При цьому доцільно докладати зусиль для поглиблення співпраці з МС відповідно до угоди про ЗВТ СНД та при реалізації проектів, у яких зацікавлені всі сторони.

Сценарій «Україна поза МС» створюватиме дедалі більше стимулів для диверсифікації зовнішньої торгівлі, зокрема залишаючи чинною

перспективу укладання угоди про поглиблену ЗВТ з ЄС. Продовження диверсифікації торговельних потоків є критично важливим чинником зовнішньоекономічної конкурентоспроможності України з огляду на глобальну довгострокову тенденцію зниження цін на сировинні товари відносно цін на промислові товари та послуги.

Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України : аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова ; за ред. К. А. Кононенка. – К. : НІСД, 2013. – 56 с.

Складність різноспрямованих чинників, що діють у глобальному міжнародному середовищі, вимагають створення нових концептуальних підходів до безпеки. Від цього залежить ефективність засобів підтримки національної безпеки держави. Саме тому в аналітичній доповіді досліджуються процеси змін, що відбуваються в сучасному міжнародному середовищі безпеки, та визначається їхній вплив на національну безпеку України.

Доповідь складається зі вступу, чотирьох розділів та висновків. Розділ перший «Зміни міжнародного безпекового середовища в постбіполярну добу» присвячено аналізу дії «жорстких» і «м'яких» загроз безпеці в умовах глобалізації та визначенню місця України у сфері дії нових безпекових загроз. Йдеться про визначення загроз за ступенем і масштабом їхніх наслідків, а також за засобами, які при цьому використовуються, та чинниками, які в них задіяні. Між «жорсткими» і «м'якими» загрозами немає чіткої межі, їхня дія в багатьох випадках має ефект взаємного підсилення, а «м'які» загрози за певних умов здатні перетворюватися на «жорсткі».

В умовах глобалізації «м'які» загрози безпеці постійно збільшують свою вагу. Дія деяких із таких загроз особливо помітно виявляється на теренах посткомуністичних держав, які перебувають у стані трансформації. Таким чином, Україна потрапляє до зони підвищеного ризику з погляду дії «м'яких» загроз, притаманних глобальному середовищу безпеки. Відсутність чіткої межі між внутрішніми та зовнішніми загрозами є однією із суттєвих ознак сучасного безпекового середовища.

У другому розділі «Глобальне середовище безпеки» визначено основні суперечності, а також головні глобальні виклики й загрози. Розглянуто дію такого чинника, як конфлікт цінностей, що в модифікованому вигляді продовжує діяти і в постбіполярну добу як конкуренції доктрин і стратегій, боротьба за домінування способів інтерпретації та розуміння сучасності.

У світі змінюються геополітичні конфігурації, посилюється суперництво провідних глобальних і регіональних потуг за перерозподіл сфер впливу, зокрема у пострадянському просторі. У регіоні об'єктивно присутні інтереси найбільш впливових світових держав, взаємини між якими не набули стійкого позитивного характеру. На цьому тлі молоді незалежні держави, в яких відбуваються складні суспільно-політичні трансформації, стають об'єктами асиметричного тиску – політичного, економічного, інформаційного.

Розвинуті держави дедалі гостріше відчувають обмеженість сировинних ресурсів. Поява нових викликів у цій сфері призводить до загострення міжнародних суперечностей та активізації боротьби за природні ресурси, насамперед за контроль над джерелами енергоносіїв та шляхами їх постачань.

З-поміж негативів глобалізації відзначено прогресуюче наростання розриву у рівнях економічного розвитку між найбільш розвиненими та відсталими державами як у світовому масштабі, так і в рамках окремих,